

Bölüm 20

EBEVEYNLERİN VE ÖĞRETMENLERİN PERSPEKTİFİNDEN OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE ÇOCUKTA EMPATİ KAVRAMI: NİTEL BİR ÇALIŞMA¹

Bengü TÜRKÖĞLU²
Derya ÇINAR³

1. GİRİŞ

Empati, bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak, olaylara onun bakış açısından bakması, o kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi süreci olarak tanımlanmaktadır (Basch, 1983; Eagles, & Wolitzky, 1997; Rogers, 1975). Empati, başkalarının duygularını ve bu duyguların nedenlerini tanımayı ve anlamayı gerektiren öğrenilen bir beceri ve yaşam tutumu (Halpern, 2003; Keen, 2007), kişilik gelişiminin ve ahlaki gelişimin kritik bir yönüdür (Eisenberg, Spinrad, & Sadovsky, 2006; Hoffman, 2000; Moreno, Klute, & Robinson, 2008; Strayer & Eisenberg, 1987).

Duygusal zeka; başkalarının duygularını anlama, onları dinleme, hissetme ve duygularını üretken bir şekilde ifade etme yeteneğidir (Goleman, 1998; Petrides & Furnham, 2000). Bu açıdan bakıldığında duygusal zeka; empati, öz-farkındalık, ilişkileri ele alma, duyguları yönetme ve motivasyon becerilerini gerektirir (Goleman, 1998). Çocukların bu becerileri erken yaşlarda kazanmaları oldukça önemlidir. Maalesef günümüz eğitim sistemi gerekli bilgiler yoluyla yalnızca çocukların zihinsel gelişimini hedef alır; sosyal ve duygusal gelişimini, iletişim ve empati kabiliyetini desteklemez. Dolayısıyla duygusal zeka ihmal edilir. Bu sebepten duygusal zeka becerilerinin kazanılması sürecinde hem ebeveynlerin hem de eğitimcilerin rolü çok önemlidir (Barchard, 2003; Cherniss & Goleman, 2001; Van der Zee, Thijs, & Schakel, 2002).

Empatik anlayış günlük yaşamın hemen her kesiminde insanları birbirine yaklaştırma, iletişimi kolaylaştırma özelliğine sahiptir. İnsanlar, kendileriyle empati

¹ Bu çalışmanın bir bölümü 25-28 Nisan 2019 tarihlerinde Ankara'da düzenlenen 28th International Conference on Educational Sciences - 28. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi'nde (ICES-UEBK) sözlü bildiri olarak sunulmuştur..

² Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, turkoglubengu@gmail.com

³ Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, deryacinar42@gmail.com

da çocukların empatik davranışlarını etkin hale getirmesinde ufak hediyeler verilmesini daha motive edici bir davranış olarak gördükleri şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın bulgularına bağlı olarak çeşitli öneriler sunulabilir:

- Eğitimler, seminerler ve atölyeler yoluyla empati kavramına yönelik okul öncesi öğretmenlerine farklı bakış açıları kazandırılabilir.
- Ebeveynler de aile katılım etkinlikleri vasıtasıyla okul öncesi eğitim kurumlarına davet edilerek empati kavramı konusunda iş birliği sağlanabilir.
- Ebeveynler başta olmak üzere evdeki tüm bireylerin birbirine empatik davranışlar sergileyecekleri faaliyetlerin artırılması sağlanabilir.
- Okulda sıklıkla öğrencilerin empati duygusunu geliştirici aktiviteler yapılabilir.
- Ebeveynler ve öğretmenler, çocuklara, sevgi ve merhamet gibi değerleri öğreterek, onların empati kurmalarını sağlayabilirler.
- Çocuğun yaşıtlarıyla vakit geçirebileceği ve paylaşımında bulunabileceği etkinlik ve ortamlara katılması, sorumluluk alması, sosyal gelişimi ve uyumu sağlanabilir.
- Araştırmacılara farklı çalışma gruplarını, farklı araştırma yöntemlerini içeren çalışmalar yapmalarını önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Atilla, G. (2007). *Erillik/dışılık boyutunun empatik beceri ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Barchard, K. A. (2003). Does emotional intelligence assist in the prediction of academic success? *Educational and Psychological Measurement*, 63(5), 840-858. <http://dx.doi.org/10.1177/0013164403251333>
- Barnett, M. A., King, L. M., Howard, J. A., & Dino, G. A. (1980). Empathy in young children: Relation to parents' empathy, affection, and emphasis on the feelings of others. *Developmental Psychology*, 16(3), 243-244. <http://dx.doi.org/10.1037/0012-1649.16.3.243>
- Basch, M. F. (1983). Empathic understanding: A review of the concept and some theoretical considerations. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 31(1), 101-126. <http://dx.doi.org/10.1177/000306518303100104>
- Batson, C. D. (2011). *Altruism in humans*. New York: Oxford University Press, Inc.
- Bechhofer, F. & Paterson, L. (2000). *Principles of research design in the social sciences*. London: Routledge.
- Blair, R. J. (2003). Facial expressions, their communicatory functions and neuro-cognitive substrates. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London, Series B: Biological Sciences*, 358, 561-572. <http://dx.doi.org/10.1098/rstb.2002.1220>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak K. E., Akgün Ö. E., Karadeniz Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cherniss, C., & Goleman, D. (2001). *The emotionally intelligent workplace: How to select for, measure, and improve emotional intelligence in individuals, groups, and organizations*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Çepni, S. (2005). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Üçyol Kültür Merkezi Yayınları.
- Dökmen, Ü. (1995). *İletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Eagles, M., Wolitzky, D. L. (1997). Empathy: A Psychoanalytic Perspective. In A. C. Bohart & L. S. Greenberg (Eds.), *Empathy: Reconsidered: New directions in Psychotherapy*, (pp.217-244) Washington, D.C.: American Psychological Association.
- Eisenberg, N., & Fabes, R. (1990). Empathy: Conceptualization, measurement, and relation to prosocial behavior. *Motivation and Emotion*, 14(2), 131-149. <http://dx.doi.org/10.1007/BF00991640>
- Eisenberg, N., & Miller, P. A. (1987). The relation of empathy to prosocial and related behaviors. *Psychological Bulletin*, 101(1), 91-119. <http://dx.doi.org/10.1037/0033-2909.101.1.91>
- Eisenberg, N., & Mussen, P. H. (1989). *Cambridge studies in social and emotional development. The roots of prosocial behavior in children*. New York, NY, US: Cambridge University Press. <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511571121>
- Eisenberg, N., Spinrad, T. L., & Sadovsky, A. (2006). Empathy-related responding in children. In M. Killen & J. G. Smetana (Eds.), *Handbook of moral development* (pp. 517-549). Mahwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Feshbach, N. D. (1982). Sex differences in empathy and social behavior in children. In N. Eisenberg (Ed.), *The Development of Prosocial Behavior*. New York: Academic Press.
- Goleman, D. (1998). *Emotional intelligence. Why "EQ" is more important than "IQ"*. Athens: Hellenika Grammata.
- Gönen, M., & Özer, G. (2016). Anaokulu çocuklarının çizdikleri resimlere yönelik anlatımları yoluyla empatik becerilerinin incelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 56-71.
- Halpern, J. (2003) What is clinical empathy? *Journal of General Internal Medicine*, 18, 670-674. <http://dx.doi.org/10.1046/j.1525-1497.2003.21017.x>
- Hoffman, M. L. (1987). The contribution of empathy to justice and moral judgement. In N. Eisenberg and J. Strayer (Eds.), *Empathy and its development*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ioannidou, E., & Konstantikaki, V. (2008). Empathy and emotional intelligence: What is it really about? *International Journal of Caring Sciences*, 1(3), 118-123.
- Jolliffe, D., & Farrington, D. P. (2004). Empathy and offending: A systematic review and meta-analysis. *Aggression and Violent Behavior*, 9(5), 441-476. <http://dx.doi.org/10.1016/j.avb.2003.03.001>
- Kalliopuska, M., & Ruokonen, I. (1993). A study with a follow-up of the effects of music education on holistic development of empathy. *Perceptual and Motor Skills*, 76(1), 131-137. <http://dx.doi.org/10.2466/pms.1993.76.1.131>
- Kaukiainen, A. A., Bjorkqvist, K., Lagerspetz, K., Osterman, K., Salmivalli, C., Rothberg, S., & Ahlbom, A. (1999). The relationship between social intelligence, empathy, and three types of aggression. *Aggressive Behavior*, 25(2), 81-89. [http://dx.doi.org/10.1002/\(SICI\)1098-2337\(1999\)25:2<81::AID-AB1>3.0.CO;2-M](http://dx.doi.org/10.1002/(SICI)1098-2337(1999)25:2<81::AID-AB1>3.0.CO;2-M)
- Keen, S. (2007). *Empathy and the novel*. Oxford: Oxford University Press.
- Loudin, J. L., Loukas A., & Robinson, S. (2003). Relational aggression in college students: Examining the roles of social anxiety and empathy. *Aggressive Behavior*, 29(5), 430-439. <http://dx.doi.org/10.1002/ab.10039>
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis-An expanded sourcebook*. (2nd Ed.) Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Miller, P. A., & Jansen op de Haar, M. A. (1997). Emotional, cognitive, behavioral, and temperament characteristics of high-empathy children. *Motivation and Emotion*, 21(1), 109-125. <http://dx.doi.org/10.1023/A:1024430532155>
- Moreno, A., Klute, M., & Robinson, J. (2008). Relational and individual resources as predictors of empathy in early childhood. *Social Development*, 17(3), 613-637. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00441.x>
- Omdahl, B. L. (1995). *Cognitive appraisal, emotion, and empathy*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Petrides, K. V., & Furnham, A. (2000). On the dimensional structure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 29, 313-320.

- Plutchik, R. (1983). Emotions in early development: A psychoevolutionary approach. In R. Plutchik and H. Kellerman (Eds.), *Emotions in Early Development*. New York: Academic Press.
- Roberts, W., & Strayer, J. (1996). Empathy, emotional expressiveness, and prosocial behavior. *Child Development*, 67(2), 449-470. <http://dx.doi.org/10.2307/1131826>
- Rogers, C. R. (1975). Empathic: An unappreciated way of being. *The Counseling Psychologist*, 5(2), 2-10. <http://dx.doi.org/10.1177/001100007500500202>
- Rudebeck, C. E. (2002). Imagination and empathy in consultation. *British Journal of General Practice*, 52, 450-453.
- Seggie, F. N. & Bayyurt, Y. (2015). Nitel araştırmaya giriş. F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Ed.), *Nitel araştırma: Yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları içinde* (1-9). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Stone, S. A. (2015). A path to empathy: Child and family communication. *All Theses and Dissertations*. 5650. 30.08.2019 tarihinde <https://scholarsarchive.byu.edu/etd/5650> adresinden ulaşılmıştır.
- Strayer, J., & Eisenberg, N. (1987). Empathy viewed in context. In N. Eisenberg & J. Strayer (Eds.), *Empathy and its development* (pp. 389-398). Cambridge: Cambridge University Press.
- Strayer, J., & Roberts, W. (2004). Children's anger, emotional expressiveness, and empathy: Relations with parents' empathy, emotional expressiveness, and parenting practices. *Social Development*, 13(2), 229-254. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9507.2004.000265.x>
- Van der Zee, K., Thijs, M., & Schakel, L. (2002). The relationship of emotional intelligence with academic intelligence and the Big Five. *European Journal of Personality*, 16(2), 103-125.
- Yıldırım, A. & şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.